

Foto: MojPortal.hr, privatni album

ISPOVIJEST (1. DIO)

Dinko Tandara: "Majka je pitala brata i mene: 'Morate li oboje u rat?'. A

kako da jedan ostane, a drugi ode..."

"Morali smo braniti svoje obitelji i domovinu, bili smo jako povezani, iako smo se, normalno, i bojali. A onda doživiš neke stvari zbog koji se i danas pitam kako netko može činiti takvo zlo..."

28.11.2025. u 19:00

Piše: Nikica Puhalo

VEZANE VIJESTI

ISPOVIJEST (1. DIO)

Oliver Ivanović: "Mislio sam da neće biti rata, a onda sam s 15 godina uzeo pušku i krenuo..."

ŽIVOTNA PRIČA

Edim Muratović: "80 posto mojih prijatelja je poginulo ili umrlo. Danas se borim za one koji su živi"

ŽIVOTNA PRIČA

Alen Skender: "Danas je naša uniforma radno odijelo, a oružje - ruke. Kome treba pomoć, tu smo"

ŽIVOTNA PRIČA

Marko Martinelli: "Ne volim pričati o ratu, ali ću vam otkriti zašto sam ponosan na nas iz Pakraca..."

MojPortal.hr objavljuje seriju tekstova pod egidom "Branitelji - tri života u jednom". Riječ je o intimnim, dirljivim i opsežnim životnim pričama hrvatskih branitelja ispričanim u prvom licu. Ideja je da se priče ne temelje na povijesnim datumima nego upravo na samom životu branitelja i to kroz tri dijela: prvi dio govori o djetinjstvu, odrastanju i mladenačkim snovima, drugi dio o okolnostima u kojima ih je zatekao rat i događajima koje su proživjeli tijekom Domovinskog rata, a treći je posvećen često složenom povratku u mirnodopski život nakon proživljenih ratnih trauma. Sada, 30 godina nakon završetka rata, napokon je moguće prvi put ispričati ove jedinstvene priče na ovakav način.

1. dio - Život prije rata

Htio sam biti slikar, a postao specijalac

Rođen sam 3. siječnja 1963. godine u Ričicama kod Imotskog. Riječ je o prekrasnom malom selu s jednim zelenim jezerom. No, tamo nismo dugo ostali. Već 1964. godine, kad sam imao samo godinu dana, doselili smo se u Klokočevac. Moja mama se odlučila na taj korak nakon što je otac poginuo, tada sam imao samo dva mjeseca.

Nije me stigao ni vidjeti.

Kako je poginuo? Rekli su da je stradao u Njemačkoj u prometnoj nesreći. A, čuj... U to je vrijeme puno naših ljudi, posebno iz mog kraja, stradavalo u inozemstvu u "prometnim nesrećama"...

Nikad nismo saznali pravu istinu o tome što se točno dogodilo.

Dinko, sestra Neda i brat Ante s majkom/Foto: Privatni album

Moja majka, inače Hercegovka, ostala je udovica s troje male djece: najstarijom sestrom Nedom, bratom Antom i sa mnom. Pričala mi je kako je, čak i dok je bila trudna s nama, nosila građevinski materijal, žal i cement. Nakon tragedije, mamin otac, odnosno moj djed, našao je kuću u Klokočevcu kod Bjelovara, kupio je, smjestio nas i ostavio tu. Mama je

kasnije znala reći da bi se tada najradije vratila s njim, ali smo ipak ostali. Pa sada zamislite ženu od 23 godine kada ostane sama s troje male djece u nepoznatom okruženju!

Dinko, sestra Neda i brat Ante s majkom/Foto: Privatni album

U Klokočevcu nas je dočekala stara kuća. Danas u nju ne bih ni psa zatvorio da se skloni. Vrata su se zatvarala običnom letvom, pod je bio zemljani, a dvorište puno blata. Ipak, uz kuću je bilo četiri rala zemlje koju je bilo puno lakše obrađivati nego onaj naš krš dolje. Živjeli smo od te zemlje i stoke, tada se to moglo. Imali smo krave, svinje i sve što je potrebno. Uz to, mama je primala neku pomoć, mirovinu od oca iz Njemačke. Kuća se sagradila 1968. godine, takva kakva je, ali imali smo smještaj.

Očeva rodbina većinom je završila u Splitu, a mamina u Zagrebu, Samoboru i Velikoj Gorici. Kao svi Hercegovci ha, ha! Mi smo završili u Bjelovaru i nikad mi zbog toga nije bilo žao.

Zavolio sam Bjelovar, tu sam odrastao i smatram se Bjelovarčaninom, iako sam podrijetlom "odozdo".

Dinko, Neda i Ante /Foto: Privatni album

Djetinjstvo u Klokočevcu je bilo zaigrano, ali i radno. Kako je mama bila sama, pomagali smo joj u svemu, a išlo se raditi i kod susjeda. Mi smo tu bili došljaci i pomalo odbacivani od starosjedilaca. Kako je prije nas doselila još jedna obitelj, a poslije nas još nekoliko i to baš iz Ričica, stvorili smo krug ljudi s kojima smo bili baš dobri. Ta kuća koju smo kupili je, inače, prije bila u vlasništvu jednog Srbina, a moj "prijatelj" u djetinjstvu bio je upravo dječak iz srpske obitelji, koji je kasnije radio u kasarni do 1991. godine i tada, sjećam se, vojnim konvojem otišao za Okučane.

Dinko, Neda i Ante/Foto: Privatni album

Kao djeca nismo imali igračkaka, ali naša igra je, iz današnje perspektive, bila zastrašujuća. Igrali smo se na tavanu te njegove kuće. Gore je bio pravi arsenal: puškomitraljez M53, talijanske kratke puške, puške M48 i nekoliko sanduka streljiva. Mi smo kao klinци rastavljali te metke, vadili barut i palili ga. To nam je bila zabava. Puške su bile bez zatvarača, onesposobljene, ali sve je to stajalo gore. Sjećam se i kad je taj moj tadašnji prijatelj jednom ukrao pištolj svom ujaku. Došao je i uperio ga u mene. Za mene kao dijete taj je pištolj izgledao ogromno! Sjećam se, mnogo godina kasnije, kad je rat počinjao, taj isti je rekao:

- Kad ja uđem u Klokočevac, sve što je Hrvatska ću počistiti!
No, navodno je poginuo u ratu...

Ali odrastanje je bilo takvo, uvijek uz oružje, ono je uvijek bilo tu negdje prisutno.

Foto: Privatni album

Majka nas je držala u redu. Iako nije bila pričljiva žena, bila je izuzetno uredna i brižna. Uvijek smo bili čisti, oprani, dobri i ponizni. Išli smo na vjeronauk i primili sve sakramente. Nikad nam nije govorila protiv nekoga, pa niti protiv Srba. Vjerojatno nas je htjela zaštititi jer smo u Klokočevcu zapravo bili došljaci, ljudi drugačijeg govora i kulture. Majka je, hvala Bogu, još uvijek živa pa joj danas, kadu selu više nema starosjedilaca, kažem:

- Mama, sad smo mi starosjedoci!

Škola mi je išla dobro, bio sam vrlo dobar učenik. Mama nam nije mogla pomagati oko zadaća, zapravo smo bili prepušteni sami sebi.

To nas je naučilo snalažljivosti.

Mene je zanimalo sve, bio sam vragolastiji od brata i sestre. Volio sam crtati, izrađivati stvari; praćke, lukove i strijele... Ali sam sve te stvari uvijek radio drugačije. Sjećam se kad smo u osnovnoj školi u četvrtom razredu svi radili štafete. Drugima su pomagali roditelji, a ja sam svoju napravio sam. Bila je drugačija i najbolja.

Tada sam već dobro crtao i nacrtao sam mamu.

Moj prijatelj mi je kasnije rekao da je ta moja slika stajala u školi još 15 godina nakon što sam otišao. Profesor likovnog, Lacković se prezivao, prepoznao je moj talent. Pokazivao mi je kako raditi s ugljenom, s olovkom... Tu negdje se u meni javila velika želja, maštao sam kako ću jednog dana upisati Likovnu akademiju.

Kad je došlo vrijeme za srednju školu, htio sam upisati pedagoški smjer ili nešto vezano uz tehničko crtanje. Međutim, na upisima se ispostavilo da tog smjera nema. Nudili su mi da budem tokar, glodač ili alatničar. Ali ja nisam htio biti ni tokar, ni alatničar, ni glodar...

Otišao sam kod tadašnjeg direktora škole Bobića i rekao da to ne želim, a on me prebacio u elektrotehnički odjel. Tako sam završio za električara, iako u toj struci baš nikad nisam radio.

Negdje s 13 ili 14 godina, ne sjećam se sada točno, počeo sam trenirati taekwondo. U selu je bio jedan dečko, Ivica Bilić, koji je trenirao, pa smo i mi ostali krenuli za njim. Gledali smo tada, kao i sva djeca, filmove Bruce Leeja i svi smo se na njih "naložili", glumili po ulici da smo mi Bruce Lee.

U početku sam na treninzima bio nekoordiniran jer sam tada brzo izrastao. No, svi drugi su s vremenom odustali, a ja sam ostao, bio uporan i trenirao.

Mi nismo imali novca.

Gradska djeca su imala pravu opremu, doboke, odnosno kimona, a ja sam trenirao u trenirci. Tada je do izražaja došla moja snalažljivost. Mama je, znaš, imala mašinu za šivanje. Ukrao sam joj jednu plahu i sam sebi sašio kimono, onako od oka, bez ikakvog kroja. Na leđima sam uljanom bojom napisao "TAEKWONDO".

Kad sam se na treningu uznojio, ta boja se razlila kao u duginim bojama, ali nakon pranja su, srećom, ostala samo čista slova. Kasnije sam to usavršio - kupio sam pravo platno i počeo šivati kimona za druge klince u klubu. Prodavao sam ih i tako zarađivao džeparac kroz srednju školu.

Dinko u taekwondoe akciji/Foto: Privatni album

To šivanje me pratilo i dalje. Imao sam djevojku koja je šivala, a ja sam bio uz nju i prigovarao pa sjeo i napravio to bolje od nje. Kasnije sam i svojoj supruzi šivao sve. Išli bismo u grad subotom, kupili bismo materijal, a ja bih joj do večeri sašio haljinu za svadbu. Šivao sam sebi i njoj hlače, kapute, čak i košulje. Dok sam studirao u Splitu, sašio sam košulju i našio znak "Armani", kojeg sam sam izrezao od kože.

Svi su me iznenađeno pitali:

- Pa, gdje si to kupio?!

Radio sam i cipele i čizme. Oduvijek sam imao ideje kako nešto napraviti, kako riješiti neki problem. Osmislio sam, recimo, prije više od 30-ak godina volan za djecu na zadnjem sjedalu auta kako bi se zabavili tijekom vožnje ili nastavke za bušilicu koji tada nisu postojali. Ima dosta stvari koje sam

osmislio i napravio prije svih, ali teško je bilo u to vrijeme ideju zaštititi i unovčiti.

Nakon srednje škole pokušao sam upisati Likovnu akademiju. Prijemni je trajao pet dana - radili smo akt, portret, mrtvu prirodu...

Profesori su dolazili gledati moje radove i vidio sam po njihovim reakcijama da sam na prijemnom bio jedan od boljih. Primali su 12 studenata, a ja sam na kraju bio 14. na listi. Bio sam, naravno, jako razočaran i uvijek sam se tješio da su neki, vjerojatno, prošli preko veze.

Ali što se sad tu može...

Školski dani, Dinko Tandara je drugi s desna/Foto: Privatni album

Na drugom roku sam upisao brodstrojarstvo u Splitu. Tamo sam došao do absolventskog staža, ali nikad nisam diplomirao. Paralelno sam upisao i Višu trenersku školu na Kineziološkom fakultetu jer sam tada bio već duboko u sportu, bio sam i član reprezentacije Jugoslavije u vremenu od 1986. do 1991.

Vojni rok sam odslužio 1982. u Ohridu i tada sam prvi put zapravo shvatio kolika je srpska mržnja prema Hrvatima, što je meni bilo neshvatljivo.

Dolazeći iz Splita na vikende sam upoznao i suprugu. Radila je u ljekarni i mogu reći da je bila najzgodnija djevojka u gradu! A upoznali smo se tako da sam jedan dan ušao u ljekarnu i stao u red iako nisam bio bolestan niti trebao lijek. Kad sam došao na red, ona je rekla:

- Izvolite...

A ja sam joj rekao:

- Došao sam se samo upoznati...

Bila je iznenađena, možda i malo zbunjena.

Izašli smo na kavu i tako je počelo. Ona je ubrzo zatrudnjela i vjenčali smo se 1986. godine. A ja sam se borio za nas; radio sam u tiskari, na Ini, kod privatnika... I fakultet je zbog toga ostao po strani.

Onda su došle devedesete.

Foto: Privatni album

Tada se već osjećalo da ne sluti na dobro. Atmosfera se mijenjala. Iako sam bio sportaš i fajter, rat nikada nije bio opcija. Nadao sam se da će sve proći mirno, da ljudi neće biti toliko zli. Nisam mogao ni zamisliti da je nekome klanje i ubijanje normalna stvar. Ali kad je počelo, kad se dogodio Pakrac, sve iluzije su nestale.

Nismo ni znali što nas čeka.

Sjećam se da sam prvo otišao na policiju i maknuo djecu sa svoje putovnice. Napravio sam putovnice za njih i suprugu i rekao im:

- Bilo što da se dogodi, vi idite. Ja ne idem, ostajem tu.

Supruga je, naravno, bila u strahu, kao i svaka žena, kao i svaka majka. Inače, mislim da su žene i majke zbog tog rata

završile sa većim PTSP-jem od nas.

One su tijekom cijelog rata, iz dana u dan, čekale i strepile. Zamislite sada sebe kako čekate nekoga tko ti se ne može javiti nekoliko dana, a nije otišao na izlet nego u rat. Ta neizvjesnost i strah razaraju čovjeka.

2. dio - Život u Domovinskom ratu

Sreća i tuga u velikoj pobjedi

Rekao sam već da nikad nisam bio ratoboran, da sam oduvijek bio protiv rata. Nadao sam se kao čovjek da će to sve nekako mirno proći. Nadao sam se da će se sve nekako mirno riješiti. Još 1990. sam se nadao da će se sve smiriti kada se odcijepimo od Juge, ali kad se dogodio Pakrac i kad je odmah poslije toga krenulo, kad su pale prve žrtve - više nisam imao dvojbe.

I brat i ja smo se odlučili prijaviti.

Majka kao majka, bila je zabrinuta i pitala:

- Pa je li morate baš oboje ići?

Ali kako da jedan ode, a drugi ostane?

Obojica smo imali obitelji i po dvojicu sinova ali..

Tada sam bio prvak Hrvatske i prvak Juge i zadnja moja borba je bila u svibnju 1991. na Svjetskom kupu, a to je u stvari bio završetak moje sportske karijere jer se znalo što je prioritet...

Braniti obitelj i domovinu.

Foto Privatni album

Tada se je u travnju cijeli Taekwondo klub "Bjelovar" priključio Specijalnoj jedinici PU Bjelovarsko-bilogorske "Omega", dakle, od samog početka. Normalno, svi smo se mi bojali, nitko od nas nije htio rat, ali morali smo ići.

Taj početak rata, 1991. godinu, obilježila je agonija oko potrage za mojim bratom Antom koji je poginuo na blagdan Male Gospe, 8. rujna 1991. godine u Kusionjama pokraj Pakraca. On je u tom trenutku imao dva sina, jednog od 8 mjeseci i drugog od dvije godine. Stradao je kada je ubijeno 20 hrvatskih branitelja, a o čemu je kasnije snimljen i igrani film naziva "Broj 55".

Taj film majci nikad nisam dao da ga pogleda.

Kažem, bila je to agonija jer smo tragali za njim.

Dinkov brat Ante/Foto: Privatni album

Informacije su stizale sa svih strana, ali su bile zbunjujuće: saznamo da je živ, pa da je ovdje, pa da je ondje, pa da je zarobljen. Onda se dogodila situacija koja nam je dala lažnu nadu. Moj poznanik i prijatelj, koji se isto zvao Ante Tandara kao i moj brat, bio je ranjen kod Lipika. Završio je u bolnici u Dubravi. Kad smo čuli: "Ante Tandara je u bolnici", svi smo se ponadali da je to moj brat. Kad smo došli tamo, vidjeli smo da je Ante Tandara živ, ali da je to taj drugi Ante. Drago ti je, naravno, zbog njega, ali ti je istovremeno žao što to nije tvoj brat. To traženje je bilo najmukotrpnije, jer informacije nisu bile točne. Tek kasnije je pokojni župan Tihomir Trnski, koji se stvarno bio potrudio, uspio naći tu grobnicu.

**20 Hrvatskih Heroja.
Mučki ubijeni u Kusonjama 8.rujna 1991.**

Nikola Benkus, Željko Besek, Marinko Crnogaj, Mato Čančar, Miroslav Černak, Marijan Dukić, Stipe Gađa, Petar Grubeša, Anto Ivandić, Stjepan Kolar, Vladimir Krivačić, Stjepan Mamić, Tadija Markić, Ivan Palić, Zlatko Pavlović, Nedjeljko Pekić, Mario Posarić, Igor Stipić, Dubravko Štefulinac i Ante Tandara.

***Vječna im Slava i Hvala.
Počivali u miru božjem***

Dario(Šola)Lulić

Branitelj koji su ubijeni i masakrirani u Kusonjama 8. 9. 1991. godine/Foto: Arhiva

Bilo je to početkom siječnja 1992. godine, masovna grobnica nalazila se uz cestu Pakrac-Požega. Bila je to prva masovna grobnica u Domovinskom ratu. U njoj je, među ostalim braniteljima, bio i moj brat Ante.

Dinkov brat Ante poginuo je u Kusionjama /Foto: Privatni album

Taj početak rata je bio prilično kaotičan. Mi nismo imali ni adekvatno naoružanje, ni adekvatnu ostalu opremu, ali smo imali srce, naše najdraže iza nas i bili smo tu jedan za drugoga.

Sjećam se kada su iz Bjelovara tenkovi krenuli za Okučane. Sjedio sam za volanom svog Renaulta 4. Na suvozačkom sjedalu su bile pancirka i puška, karabin. Sjedio sam u autu, promatrao tu kolonu i počeo plakati kao malo dijete.

- Kako da s tim komadom željeza u rukama obranim svoj grad?

Bilo je doista teških trenutaka, ali, kažem, bili smo hrabri, osjećalo se posebno zajedništvo, kao da smo svi bili braća.

Što se tiče mog ratnog puta, cijeli moj taekwondo klub otišao je u specijalnu policiju. To je interesantna stvar kad gledaš - taekwondo klubovi Karlovac, Split, Pula, Zadar, Bjelovar... Svi ti taekwondo klubovi mahom su završili u specijalnim postrojbama.

Nitko od nas nije ratovao prije, nismo znali teren, nismo znali gdje je što. I još je Pakrac bio u specifičnoj situaciji, borbe su bile u gradu, linija je praktički išla kroz centar grada.

Sjećam se i Velebita, Maslenice. To je teren na kojem sam se smrznuo. Imao sam tada 102 kilograma, stalno sam trenirao, bio sam nabrijan. Kad smo kretali iz Lukova Šugarja prema gore, natrpao sam ranac.

Dinko Tandara tijekom rata (drugi s desna)/Foto: Privatni album

Nemaš šator, nemaš vode, nemaš jela.

Mislio sam - gladan možeš biti, ali žedan ne. Ponio sam i robu. Kad sam taj ranac htio iz čučnja nabaciti na leđa, bio je toliko težak da me pretegnuo i srušio na leđa.

Onda hodaš, a dok hodaš, preznojiš se. Pa gore padne snijeg i sve se zaledi. I još kad se izjednači vanjska temperatura s temperaturom unutar vreće za spavanje, doslovno proživiš četiri godišnja doba u jednom danu, od -20 do +10 stupnjeva.

Kada je došlo vrijeme za operaciju Bljesak, bili smo potpuno spremni. Bio je to velik trenutak za sve nas, ali s Bljeskom će sa mnom zauvijek ostati i sjećanje na Davora Hegedića. Poginuo je 1. svibnja 1995. godine, prvoga dana operacije, kod Novske, u Gornjem Kovačevcu.

Sjećam se kad je naš Davor bio ranjen, dogodilo se to ispred mene. Dobio je metak kroz uho u rame, u ključnu kost, ulazna rupa je bila - izlazne nije bilo. Tu mi nije bilo logike.

Davor Hegedić kojega su svi zvali Dado izgubio je život mjesec dana prije 25

Metak ga je pogodio kroz uho i ušao u tijelo. Gurnuo sam ruku iza njegovih leđa i tražio izlaznu ranu, pokušavao sam napipati gdje je metak izašao.

Ali nije izašao i to nije bilo dobro.

Imam još negdje traku koju je imao na sebi. Skinuo sam je i na nju zapisao njegovo ime i datum.

To i danas čuvam.

Nosili smo ga tako teško ranjenog nekoliko kilometara kroz šumu jer smo bili zašli duboko u nju. Bilo je strašno teško, imali smo osjećaj da će nam ruke otpasti. Bilo je i opasno je kako smo mi bili ušli duboko u šumu, postojala je i opasnost da naši pomisle da smo neprijatelji.

Nas četvorica smo se mijenjali noseći ga. Mišići su nam se grčili, a teren je bio baš težak, teško prohodan, brdovit.

A onda je došao trenutak kada dečki više nisu mogli, bili su potpuno iscrpljeni. Sjećam se da sam vikao na njih, to su takvi trenuci, preplave te emocije. Znao sam da su šanse da preživi bile male, ali želiš doći što prije do liječnika, svaka sekunda je bitna, nadaš se da će uspjeti preživjeti.

Uspjeli smo ga donijeti do ceste, hitna pomoć ga je preuzela. Nažalost, preminuo je u helikopteru dok je letio prema bolnici.

Sjećanje na Davora Hegedića/Foto: Privatni album

Stajao sam tamo s pomiješanim emocijama i pitao se kako stići naše, s obzirom na to da su otišli. Bljesak je bio nešto što sam čekao s posebnim nabojem, htio sam biti prisutan, svega se tu nakupilo.

Tada su naišli naši dečki s transporterom. Rekao sam im:

- Ja ulazim unutra i idem!

NAJNOVIJE

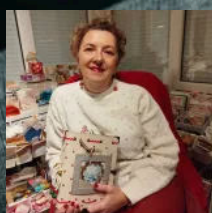
SJAJAN USPJEH

Plesni klub Dolce Pakrac - Lipik briljirao na natjecanju u Zagrebu. "Kući se vratile sa zlatom i srebrom"

SPONZORIRANI SADEŽAJ

Blagdansko iskustvo kakvo zaslužujete. Vaša božićna priča započinje u STOP SHOP-u Daruvar

BOŽIĆNA PRIČA

Daruvarčanka Dalila osmislila čarobna darivanja. "U njemu darovi nisu ono najvažnije"

ADVENT U MUZEJU

Daruvarčani prikupili skoro 400 eura za pse iz Predavca: "Akcija se nastavlja, još stignete pomoći"

(Članak je objavljen u sklopu projekta "Branitelji - tri života u